

Vbl
7.4.67

Språkvårdsspalten

①

Vad är det för skillnad i betydelse mellan orden *spånad* och *spinning*? — Båda orden avser »spinnande», men *spånad* (som är ett mycket gammalt ord) är närmast knutet till hemslöjd, t. ex. i ett uttryck som »utställning av spånadsalster» och i sammansättning *spånadsväxt*, dvs en växt som ger material till handspinning (såsom lin och hampa). *Spånad* kan dessutom brukas om det färdiga alstret.

②

En frågeställare undrar, om inte ordet *kvittering* finns på svenska, fastän det inte är upptaget i Hirvensalos och Hedlunds ordbok. — Det är klart att *kvittering* är ett vanligt svenskt ord (kvittering av en skuld t. ex.) och att det är den normala motsvarigheten till finskans *kuittaus*. Förrådiskt nog upptar ordboken *kvittning*, som är ett rätt ovanligt ord. Att *kvitta* är att låta två fordringar uppväga varandra; man kan säga t. ex. att *A och B kvittar fordringarna*. Ur denna betydelse har det vanliga uttrycket *det kvittar* »det är likgiltigt» uppstått.

Det kan tilläggas att *kvitto* eller *kvittens* är det papper, som en kvittering är skriven på.

③

Vad kallas en person som bevittnar en namnteckning? — En sådan är ett *vittne*. En *bevittnare* fanns i äldre svenska, men ordet är knappast brukligt numera. Mot det finska *todistaja* svarar alltså »vittne» även i sådana fall då det rör sig om att skriva sitt namn för att bestyrka någons namnteckning.

④

Vad betyder ordet *bofällig*? — Det betyder »fallfärdig». Man kan t. ex. säga om ett skjul att det

är bofälligt. *Bo* betyder i detta sammanhang »bostad», liksom ordet gör i uttrycket *sätta eget bo*. En annan gammal betydelse hos *bo* är »egendom». Det är den som ingår i *dödsbo*.

⑤

Hur skall man ställa sig till uttalet *dom* för »de»? — Frågan om formen *dom* skall tillåtas, hör till de besvärliga i svensk språkvård. Det är välkänt att *dom* är normalt i stora delar av Sverige, både när det motsvarar *de* och när det står för *dem* (»*dom* såg *dom*»). Det har i själva verket gått så långt att *di* uppfattas som provinsspråk. *Di* hör i Sverige numera hemma, i söder, medan hela norra och mellersta Sverige brukar *dom*. Hos oss är ju situationen en annan: *di* och *dem* har en stark förankring. Emellertid börjar *dom* bli allt vanligare, i synnerhet bland skolungdom. I Sydfinland är *dom* den vanliga dialektformen, medan Österbotten, liksom norrländsk svenska, mycket ofta har *dem* i betydelsen »de» (*dem såg oss*). Det är troligt att det starka motståndet mot *dom* åtminstone till en del beror på att formen i Sydfinland förefaller dialektpräglad. När *dom* förekommer i Österbotten, beror det nog på inflytande från Sverige.

Jag skulle för min del säga att det å ena sidan inte kan komma i fråga att hos oss utdöma *di* som provinsialt men å andra sidan knappast längre går att motarbeta *dom*: i detta fall som ofta annars är inflytandet från Sverige så starkt att formen vinner mer och mer spridning. Kända språkmän i Sverige rekommenderar uttalet *de* vid uppläsning (liksom, givetvis, *dem*, när skriften har denna form). Mycket talar för denna lösning, men den gäller som nämnt uppläsning av skriven text.

CARL-ERIC THORS